

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.1.4

Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης

**Παραδειγματικό σενάριο
στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών.
«Μια εγγύς ανάγνωση του προοιμίου (1-3)
στο λόγο του Λυσία *Υπέρ Μαντιθέου*»**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΡΑΝΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	4
2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	4
3. ΣΤΟΧΟΙ.....	5
4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	6
5. Επέκταση του σεναρίου	14
6. Κριτική-αξιολόγηση	15
Βιβλιογραφία	16
Δικτυογραφία.....	17
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	17

Μια εγγύς ανάγνωση του προοίμιου (1-3) στο λόγο του Λυσία, *Υπέρ Μαντιθέου*

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

- Τάξη: Β' Λυκείου (κατεύθυνση θεωρητική)**
- Γνωστικό αντικείμενο:** Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από το πρωτότυπο)
- Διδακτική ενότητα:** Λυσίας, *Υπέρ Μαντιθέου*, 1-3 (προοίμιο)
- Άλλες εμπλεκόμενες περιοχές:** Έκθεση-Έκφραση Γ' Λυκείου
- Προβλεπόμενος χρόνος διδασκαλίας:** 6 διδακτικές ώρες
- Ομάδες εργασίας:** Ανά 4-5 μαθητές/μαθήτριες (εφεξής: μαθητές)
- Εργαλεία:** Φυλλομετρητής, Κειμενογράφος, Διαδραστικός πίνακας, Λογισμικό νοητικής χαρτογράφησης, Λογισμικό Hot Potatoes, Λογισμικό παρουσίασης.
- Προϋποθέσεις υλοποίησης:** Απαιτείται σε ικανοποιητικό βαθμό η εξοικείωση με τη χρήση (α) λογισμικού επεξεργασίας και παρουσίασης κειμένων (β) λογισμικού εννοιολογικής χαρτογράφησης καθώς και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο (γ) λογισμικού δημιουργίας ασκήσεων (Hot Potatoes). Εκτιμάται θετικά η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τον ομαδο-συνεργατικό τρόπο εργασίας.
- Δημιουργός:** Παναγιώτης Σεράνης

2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές, ερχόμενοι σε επαφή με τον συγκεκριμένο λόγο του Λυσία, είναι σε θέση να γνωρίσουν ένα νέο είδος γραμματειακού λόγου που διαφέρει σημαντικά από τα κείμενα που έχουν γνωρίσει ως τώρα. Η επαφή με το συγκεκριμένο δικανικό λόγο, η εγγύς ανάγνωσή του και η έμφαση στη δομή του, πέρα από τη γνωριμία με ένα έξοχο δείγμα ρητορικής της αρχαιότητας, συμβάλλει στην κατανόηση των επιχειρημάτων και των λεκτικών τρόπων που χρησιμοποιούνται για την πειθώ, στην οργάνωση του λόγου και στην σημασία της ρητορικής στη σύγχρονη εποχή.

3. ΣΤΟΧΟΙ

Διδακτικοί στόχοι

- ⇒ Επιδιώκεται οι μαθητές:
 - να κατανοήσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του ρητορικού λόγου (οργάνωση επιχειρημάτων, χρήση ρητορικών σχημάτων, συναισθηματική φόρτιση, έντεχνες πίστεις για την εύνοια του ακροατή/αναγνώστη)
 - να κατανοήσουν τις διαφορές του με τα άλλα είδη αρχαιοελληνικού λόγου που έχουν διδαχτεί στο παρελθόν
 - να γνωρίσουν ένα χαρακτηριστικό δείγμα ρητορικής μέσα από την ρητορική τέχνη του Λυσία,
 - να αντιληφθούν τη σημασία που έχει η έντεχνη επιχειρηματολογία και η ρητορική ικανότητα στη σύγχρονη εποχή (λόγοι πολιτικών, διαφήμιση, για παράδειγμα)

Παιδαγωγικοί στόχοι

- ⇒ Επιδιώκεται οι μαθητές:
 - να ασκηθούν στην ομαδική εργασία και τη συνεργατική μάθηση μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών για τη ρητορική τέχνη και την ικανότητα οργάνωσης ενός ρητορικού λόγου και την αναπαράσταση ενός ρητορικού λόγου στην τάξη
 - να αποκτήσουν κριτική στάση απέναντι στις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες με τον εντοπισμό, αξιολόγηση και αξιοποίηση του υλικού που παρέχεται στο διαδίκτυο για την επεξεργασία του συγκεκριμένου κειμενικού είδους
 - να αξιολογήσουν τη σημασία που έχει η ικανότητα της πειθούς και στη σημερινή εποχή, στην οποία οι μαθητές θα δράσουν ως ενήλικοι και υπεύθυνοι πολίτες.

Τεχνολογικοί στόχοι

- ⇒ Επιδιώκεται οι μαθητές:
 - να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους συμβάλουν οι ΤΠΕ στην

πληρέστερη κατανόηση του συγκεκριμένου είδους με την παράλληλη εξέταση και άλλων 'κειμένων' με την ευρύτερη έννοια

- να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες στην ερμηνεία ενός αρχαιοελληνικού κειμένου και στην πρόσληψή του σε μεταγενέστερες εποχές.

4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία-Το διδακτικό πρόβλημα

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές είναι ότι η ρητορική με την έννοια της επιχειρηματολογίας και της επιδίωξης της πειθούς είναι παντού γύρω μας: σε συζητήσεις, στις ταινίες, στη λογοτεχνία, στη διαφήμιση, στη γλώσσα του σώματος, στην Τέχνη. Όλοι μας (συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών) χρησιμοποιούμε τη ρητορική στην καθημερινότητά μας, συνειδητά ή ασύνειδα, για να επιτύχουμε συγκεκριμένους σκοπούς επικοινωνίας απευθυνόμενοι σε συγκεκριμένο κάθε φορά ακροατήριο/κοινό. Η επαφή με το συγκεκριμένο κείμενο, που πολλές φορές περιορίζεται στην γραμματική και συντακτική ανάλυση του, λόγω του στενού σχολικού πλαισίου και της γραμματικής προσέγγισης που συνήθως προκρίνεται κατά τη διδασκαλία, μπορεί να αναδείξει την σημασία της ρητορικής και να αποτελέσει χρήσιμο οδηγό για τους μαθητές:

- (α) στην ανάλυση και άλλων κειμένων (όχι μόνο αρχαίων αλλά και σύγχρονων), αφού η έννοια της πειθούς διδάσκεται στο μάθημα της Έκφρασης-Έκθεσης της Γ' Λυκείου
- (β) στη δημιουργία δικών τους, πρωτότυπων, γραπτών κειμένων
- (γ) στην ερμηνεία σύγχρονων μορφών 'κειμένων' με την ευρύτερη έννοια, που ξεπερνούν τα στενά όρια του γραπτού λόγου και η δομή τους στηρίζεται άμεσα στους κανόνες της ρητορικής.

Η αξιοποίηση κατάλληλων για την περίπτωση ΤΠΕ, διδακτικών αρχών και στρατηγικών και η σύνδεση του αντικειμένου με έντυπες πληροφορίες, ψηφιακούς

πόρους, ομάδες εργασίας και ρόλους μαθητών συντελεί στη δημιουργία ενός συνεκτικού, λειτουργικού πλαισίου, όπου διάφορες μαθησιακές δραστηριότητες αποκτούν νόημα, συνεκτικότητα επικαιρότητα και αξιοπιστία.

Αν αυτή η συνειδητοποίηση συμβάλει στο (α) να απεγκλωβιστεί η επαφή με τα αρχαία ελληνικά κείμενα από το στενό πλαίσιο της σχολικής τάξης (β) να αναδειχθεί η διαρκής παρουσία των κειμένων αυτών ακόμη και σήμερα μέσα από σύγχρονες μορφές λόγου και επικοινωνίας, τότε ένας πολύ ουσιαστικός στόχος θα έχει επιτευχθεί.

Μέθοδος και μέσα διδασκαλίας

Διδακτική μεθοδολογία

Προτείνεται η μέθοδος task-based learning (μάθηση μέσα από δραστηριότητες ή μάθηση με επιτέλεση καθήκοντος) η οποία εφαρμόζεται κυρίως στη διδασκαλία των σύγχρονων γλωσσών (Willis 1996, Ellis 2003, Frost) εδώ χρησιμοποιείται ελαφρώς τροποποιημένη για να εξυπηρετήσει τους στόχους του διδακτικού σεναρίου. Η μέθοδος αυτή ακολουθεί τρεις φάσεις/στάδια: Στο πρώτο στάδιο (*Προδραστηριότητα*) ο διδάσκων ανακοινώνει στην τάξη το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν και ξεκινά οργανώνοντας μια δραστηριότητα στην οποία ουσιαστικά προετοιμάζει τους μαθητές του για την κύρια δραστηριότητα που θα ακολουθήσει. Στο δεύτερο στάδιο (*Κύκλος Δραστηριότητας*), οι μαθητές επιτελούν το καθήκον και έχουν την ευκαιρία μέσω της διάδρασης να αναπτύξουν τις συνθετικές και αναλυτικές τους δεξιότητες. Ακολουθεί το στάδιο της *Εστίασης*, κατά το οποίο παρουσιάζεται στην τάξη το καινούριο προϊόν και το μάθημα ολοκληρώνεται με την εξάσκηση των μαθητών ή με την επέκταση του σεναρίου (*Πρακτική*).

Ακολουθείται κατεξοχήν η κειμενοκεντρική–ερμηνευτική μέθοδος επεξεργασίας του κειμένου, σύμφωνα με τις οδηγίες του αναλυτικού προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας από το πρωτότυπο με την ενεργή

συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία πρόσκτησης του μορφωτικού αγαθού (σ.41).

Ως μέσα διδασκαλίας ορίστηκαν, αφενός, το σχολικό εγχειρίδιο με τα ερμηνευτικά σχόλια που διαθέτει και, αφετέρου, το διαδίκτυο σε προκαθορισμένες, ωστόσο, από την εκπαιδευτικό δραστηριότητες με συγκεκριμένη στοχοθεσία, κυρίως, για εξοικονόμηση χρόνου.

Πορεία εργασίας

- *Οργάνωση της τάξης-Διδακτική διαδικασία:*

Φάση 1: Η δομή του ρητορικού λόγου (1^η διδακτική ώρα)

Προ-δραστηριότητα (για όλες τις ομάδες): Η χαρτογράφηση του ρητορικού λόγου, Υπέρ Μαντιθέου

Στην παρούσα φάση ο διδάσκων εξηγεί στους μαθητές του ότι θα ασχοληθούν καταρχάς με τα γενικά χαρακτηριστικά των ρητορικών λόγων και ειδικότερα με τα χαρακτηριστικά του λόγου του Λυσία, *Υπέρ Μαντιθέου*. Με τη βοήθεια διαδικτυακών πηγών και τα σχόλια της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου (βλ. φύλλο εργασίας 1), δημιουργούν ένα χάρτη με τη δομή του λόγου, ο οποίος θα τους βοηθήσει στην συνέχεια στην ανάλυση του προοιμίου και στη δημιουργία δικών τους ασκήσεων (με τη βοήθεια λογισμικού) για χρήση από τους συμμαθητές τους, οι οποίες προωθούν την ενεργητική σκέψη και την επίλυση προβλήματος. Ένας ανάλογος χάρτης (ο οποίος θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με μικρά σχόλια ανά παράγραφο) παρατίθεται στο παράρτημα αυτού του σεναρίου.

Φάση 2: Χαρτογράφηση του προοιμίου (2^η διδακτική ώρα)

Χαρτογράφηση του προοιμίου (κοινή για όλες τις ομάδες)

Στην δραστηριότητα αυτή, οι μαθητές χρησιμοποιώντας το λογισμικό Inspiration δημιουργούν τον εννοιολογικό χάρτη του προοιμίου με βάση το υλικό που τους δίνει ο διδάσκων.

Το προοίμιο (exordium) ενός ρητορικού λόγου είναι η αρχή του λόγου, το τμήμα δηλαδή εκείνο που ακούει πρώτο ο ακροατής. Εύλογα λοιπόν κάθε ρήτορας προσπαθεί στο προοίμιο να εισάγει τον ακροατή στο θέμα, να του κινήσει το ενδιαφέρον για να τον ακούσει με προσοχή, αλλά και να κερδίσει τη συμπάθειά του προκειμένου να επιτευχθεί η πειθώ. Με ρητορικούς όρους οι στόχοι κάθε προοιμίου συνοψίζονται, έτσι, στην 'ευμάθειαν', την 'πρόσεξιν', και την 'εύνοιαν' (του ακροατηρίου).

Στο προοίμιο του λόγου του Λυσία *Υπέρ Μαντιθέου*, και συγκεκριμένα στην 'πρόθεσιν', ο συντάκτης ενημερώνει με σαφήνεια τον ακροατή για την υπόθεση, καθώς δηλώνει προγραμματικά το τί θα επιχειρήσει στη συνέχεια του λόγου του (Πρωτον δε αποδείξω ως ουχ ιππευον ουδ' επεδημουν επι των τριάκοντα, ουδε μετέσχον της τότε πολιτείας). Με τον τρόπο αυτό ευθύς εξαρχής ο ακροατής πληροφορείται για τον άξονα πάνω στον οποίο θα δομηθεί ο λόγος και, φυσικά, για το κατηγορητήριο.

Η αυτοπεποίθηση με την οποία εμφανίζεται ο κατηγορούμενος λειτουργεί σίγουρα προς την κατεύθυνση της *προσέξεως* των βουλευτών. Η αίσθηση αυτή της σιγουριάς δίνεται είτε ρητά («ούτω σφόδρα εμαυτω πιστεύω»), είτε υπογραμμίζεται ακόμη περισσότερο με παράδοξα σχήματα που αναπόφευκτα τραβούν την προσοχή, όπως είναι αυτό της έκφρασης ευγνωμοσύνης προς τους κατηγορούς («πολλήν αν αυτοις χάριν ειχον ταύτης της κατηγορίας», «ηγουμαι τούτους είναι μεγίστων αγαθων αιτίους»).

Τέλος, η αναφορά του Μαντίθεου στα δημοκρατικά του φρονήματα και στους αγώνες που έχει κάνει για τη δημοκρατία σε δύσκολους για την Αθήνα καιρούς («εύνοους ειμί τοις καθεστηκοσι πραγμασι ...μετέχειν υμιν») αποσκοπεί στην εύνοια των βουλευτών καθώς είναι γνωστή η ιδιαίτερη ευαισθησία των Αθηναίων σε θέματα που αφορούσαν στη δημοκρατικό πολίτευμα και τα δημοκρατικά ιδεώδη. Αυτός, είναι και ο βασικός στόχος του λόγου, άλλωστε: να πειστούν οι δικαστές ότι ο Μαντίθεος είναι ένας

ενάρετος και δημοκρατικός πολίτης.

Θα μπορούσαμε επομένως να συμπεράνουμε πως το συγκεκριμένο προοίμιο ικανοποιεί με πληρότητα τους στόχους του ως προοιμίου, καθώς και κατατοπίζει τον ακροατή, και του κεντρίζει το ενδιαφέρον, αλλά και εξασφαλίζει την ευνοϊκή του διάθεση. Επιπροσθέτως, είναι σύντομο, σαφές και δεν κουράζει τον ακροατή ούτε με περιττές λεπτομέρειες, ούτε με περίτεχνο, πυκνό ή φορτωμένο εκφραστικά λόγο.

Φάση 3: Προεκτάσεις στο σήμερα (3^η -4^η διδακτική ώρα)

Α' ομάδα: Δημιουργία ασκήσεων με το Hot Potatoes

Η πρώτη ομάδα, έχοντας προηγουμένως κατανοήσει τη δομή του προοιμίου, τα μέσα που χρησιμοποιεί ο ρήτορας και τη διάκριση των εννοιών μεταξύ τους, δημιουργεί ασκήσεις με το λογισμικό Hot Potatoes. Οι ασκήσεις αυτές, στόχο έχουν την 'αποδόμηση' του κειμένου για να φανεί η έντεχνη δομή του, ο σκελετός του και η συνοχή και συνεκτικότητα που παρουσιάζουν οι επιμέρους παράγραφοι μεταξύ τους για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος. Έτσι οι μαθητές προβαίνουν σε μια εγγύς ανάγνωση του προοιμίου και είναι σε θέση να αξιολογήσουν τη συγγραφική τέχνη του Λυσία και την πειστικότητα των επιχειρημάτων του. Στο παράρτημα του παρόντος σεναρίου, ο συνάδερφος μπορεί να βρει δειγματικά μια πρόταση για το κείμενο που μπορεί να δώσει ο διδάσκων στους μαθητές του για τη δημιουργία των ανάλογων ασκήσεων.

Οι ασκήσεις αντιστοίχισης και οι ασκήσεις συμπλήρωσης κενών που καλούνται να δημιουργήσουν οι μαθητές συντελούν στην εγγύς ανάγνωση του κειμένου. Έτσι, διαπιστώνουν ότι ο Μαντίθεος επικαλείται, για να επιτύχει το στόχο του:

- τη λογική (ή τη λογικοφάνεια)
- το συναίσθημα
- το ήθος του κατηγορουμένου
- την αυθεντία των δικαστών

- το χαμηλό ήθος του αντιπάλου

Οι μαθητές εστιάζουν στα ρητορικά σχήματα, στην επιλογή των λέξεων, στην ηθοποιία, στη δημιουργία του κατάλληλου τόνου για την δημιουργία των αντίστοιχων συναισθημάτων στο κοινό (είτε πρόκειται για τους δικαστές είτε για τον αναγνώστη του σήμερα). Είναι σε θέση να προσέξουν τη σειρά με την οποία τοποθετούνται τα επιχειρήματα από τον λογογράφο και να αξιολογήσουν έτσι τη συγγραφική του δεινότητα, την ικανότητα σκιαγράφησης των χαρακτήρων του και την ικανότητα ψυχογράφησης των ενόρκων και των δικαστών, αφού απώτερος στόχος είναι να πειστούν για την αλήθεια των ισχυρισμών του Μαντίθου και να τον αθώσουν.

Στη συνέχεια, οι μαθητές, με αναδιάταξη των ομάδων, επιχειρούν να 'λύσουν' τις ασκήσεις που δημιούργησαν οι άλλες ομάδες, για να έχουν έτσι όλοι μια συνολική εικόνα του υλικού που κατασκευάστηκε σε αυτή τη φάση.

Β' ομάδα: Έχω ένα όνειρο: Ο λόγος του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

Στις 28 Αυγούστου του 1963, ηγήθηκε μιας μαζικότητας ειρηνικής συγκέντρωσης διαμαρτυρίας στην Ουάσιγκτον, γύρω από το μνημείο του Λίνκολν. Στη διάρκεια αυτής της εκδήλωσης εκφώνησε ένα θυελλώδη λόγο, που συγκλόνισε με τον παλμό του χιλιάδες διαδηλωτές και ο οποίος χαρακτηρίστηκε από πολλούς ένας απ' τους πιο εμπνευσμένους πολιτικούς λόγους όλων των εποχών. Ο λόγος αυτός, αποτελεί έναν ύμνο για την ελευθερία, την ισότητα και την αδελφότητα των ανθρώπων.

Αν υπάρχει χρόνος, ο διδάσκων θα μπορούσε να παραπέμψει τους μαθητές σε ιστοσελίδες που κάνουν λόγο για τη ζωή και τη δράση του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (π.χ., <http://lyc30th.tripod.com/ratsismos/martinlutherking.htm>, <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=143497>) ή να προσπαθήσει ο ίδιος να θέσει το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο της δράσης του. Δεν είναι τυχαίο, για

παράδειγμα, ότι ο ομιλητής ήταν διανοούμενος και υπήρξε από τα 25 του χρόνια ιεροκήρυκας (οι μαθητές, στην επέκταση του σεναρίου, θα μπορούσαν επίσης να επεξεργαστούν το θέμα ρητορική και εκκλησιαστικός λόγος), καταγόμενος από παππού και πατέρα Βαπτιστές ιεροκήρυκες.

Οι μαθητές καλούνται να ακούσουν το ηχητικό ντοκουμέντο στο διαδίκτυο για να πάρουν μια πρώτη ιδέα για το περιεχόμενο, το ύφος του λόγου, τον παλμό του πλήθους, τα σημεία που τονίζει ο ομιλητής, την ένταση της φωνής του, το φυσικό χώρο στον οποίο λαμβάνει χώρα η ομιλία (στην καρδιά της πρωτεύουσας μπροστά από το μνημείο του Αβραάμ Λίνκολν, του προέδρου που) το πνεύμα (Zeitgeist) της εποχής. Είναι μια από περιπτώσεις όπου οι νέες τεχνολογίες βοηθούν με αποτελεσματικό τρόπο στην κατανόηση εξω-γλωσσικών στοιχείων που δεν μπορούν να αποτυπωθούν στο γραπτό κείμενο (το οποίο έχουν στη διάθεσή τους οι μαθητές για την καλύτερη επεξεργασία του λόγου στο φύλλο εργασίας που τους δίνεται). Η πρώτη αυτή επαφή είναι μιας πρώτης τάξης ευκαιρία για την 'αποδόμηση' του λόγου που θα ακολουθήσει στη συνέχεια. Οι μαθητές, έχοντας ως οδηγό την χαρτογράφηση των εννοιών του προοιμίου από το λόγο του Λυσία, και με τη βοήθεια των θεμάτων-ερωτήσεων που παρατίθενται στο φύλλο εργασίας, αναζητούν τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο ομιλητής στην οργάνωση των επιχειρημάτων του, εντοπίζουν τι επικαλείται κάθε φορά και που στοχεύει (στο συναίσθημα ή στη λογική του πλήθους) και μπορούν να καταγράψουν τις εντυπώσεις τους για την ικανότητα του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ ως πολιτικού και ως ρήτορα.

Γ' ομάδα: Η «ρητορική» για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ

Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με έναν άλλο σημαντικό λόγο για την σύγχρονη ελληνική ιστορία, ο οποίος, παρότι εκφωνήθηκε το 1979, είναι σήμερα πιο επίκαιρος από ποτέ, αν λάβει κανείς υπόψη τα τεκταινόμενα στην ελληνική πραγματικότητα και τους συσχετισμούς της με τον Ευρωπαϊκό χώρο.

Κύριος στόχος του λόγου που εκφώνησε ο Κ. Καραμανλής φαίνεται ότι είναι να πείσει τόσο τον ελληνικό λαό όσο και τους ευρωπαίους εταίρους ότι η προσχώρηση της Ελλάδας στην ΕΟΚ ήταν μια σωστή πολιτική απόφαση. Επιμέρους στόχοι φαίνεται ότι είναι οι εξής: να εξάρει τη σημασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, να δείξει ότι η ενοποίηση δεν αφορά μόνο την οικονομική ανάπτυξη και την αξιοποίηση του ευρωπαϊκού δυναμικού, αλλά ότι αποτελεί το μεγαλύτερο πολιτικό γεγονός στην ιστορία της Ευρώπης που θα επηρεάσει θετικά την πορεία όλου του κόσμου· να καταδείξει ότι η πορεία προς την ενοποίηση είναι αμετάκλητη και να τονίσει ότι η Ελλάδα θέλει και μπορεί να συμβάλλει στην προώθηση της ευρωπαϊκής ιδέας· να εκθέσει, τέλος, το όραμά του για την Ευρώπη του μέλλοντος, μια Ευρώπη που θα αποτελεί παράγοντα ειρήνης, δημοκρατίας, πολιτισμικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Το γεγονός ότι απευθύνεται σε ένα ετερογενές και ετερόκλητο κοινό καθιστά το εγχείρημα ιδιαίτερα απαιτητικό. Οι μαθητές καλούνται, με τη βοήθεια των ερωτήσεων που τους δίνονται στο οικείο φύλλο εργασίας, να αξιολογήσουν τη ρητορική του ομιλητή και την αποτελεσματικότητα της ομιλίας του. Είναι σε θέση, έτσι, να διαπιστώσουν, ότι βασικά δομικά στοιχεία ρητορικής διασώζονται μέχρι σήμερα, καταδεικνύοντας την σημασία της μελέτης της ρητορικής στο σχολικό χώρο, που εκτείνεται όμως πέρα από αυτόν και 'αγκαλιάζει' σύγχρονες μορφές επιχειρηματολογίας.

Φάση 4^η Παρουσίαση στην τάξη-Αποτίμηση της έννοιας της ρητορικής (5^η-6^η διδακτική ώρα)

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές παρουσιάζουν στην τάξη τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στην προηγούμενη φάση από τις ομάδες εργασίας. Η φάση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού συνοψίζει τα πορίσματα των επιμέρους ομάδων και προκαλεί την τάξη ως όλο σε ένα δημιουργικό διά-λογο σχετικά με την αξία της ρητορικής, τις σύγχρονες εκφάνσεις της και την παρουσία της στη

σύγχρονη πραγματικότητα. Ο διδάσκων φροντίζει με κατάλληλες ερωτήσεις-θέματα για συζήτηση να εγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών και να προκαλέσει την έκφραση των απόψεών τους. Επειδή η φάση αυτή διαρκεί δύο διδακτικές ώρες, ο διδάσκων θα μπορούσε να προετοιμάσει κάποιες δραστηριότητες που θα μοιράζονταν στους μαθητές για συλλογική επεξεργασία και θα λειτουργούσαν ως προέκταση αυτού του σεναρίου (για παράδειγμα η ρητορική της διαφήμισης).

5. Επέκταση του σεναρίου

Η διαδικασία χαρτογράφησης των βασικών εννοιών του λόγου μπορεί να επεκταθεί και στον υπόλοιπο λόγο, για να φανεί η ρητορική δεινότητα του Λυσία και να ολοκληρωθεί η ανάλυση με βάση τα όσα προηγήθηκαν.

Ακόμη, η εφαρμογή θα μπορούσε να αφορά και σε άλλες μορφές 'ρητορικής', όπως για παράδειγμα τη χρήση της πειθώς στη διαφήμιση, με επιλεγμένες διαφημίσεις που θα μπορούσαν να αναλύσουν οι μαθητές και να παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους, διαφημίσεις που μπορούν να βρουν εύκολα στο διαδίκτυο. Εκεί, βέβαια, οι μαθητές θα έπρεπε να αναζητήσουν και άλλα εξω-γλωσσικά στοιχεία που τραβούν την προσοχή του καταναλωτή, δημιουργούν θετικό κλίμα και προσπαθούν να περάσουν το μήνυμα, να πείσουν για την ποιότητα του προϊόντος. Ο διδάσκων θα μπορούσε επίσης να παραπέμψει τους μαθητές, για να τους βοηθήσει στην ανάλυσή τους σε ιστοσελίδες όπως οι παρακάτω

<http://istar.phoenixrising.org.gr/?p=420>,

http://tassos-filologos.blogspot.gr/2011/01/blog-post_6361.html,

<http://katatheseis.blogspot.gr/search/label/%CE%A0%CE%B5%CE%B9%CE%B8%CF%8E>,

καθώς επίσης και στο σχολικό εγχειρίδιο της Έκφρασης-Έκθεσης της Γ' Λυκείου.

Επίσης, θα μπορούσαν οι μαθητές να επιλέξουν λόγους πολιτικών που έχουν εκφωνηθεί στη Βουλή και να αναζητήσουν κοινά στοιχεία με το λόγο του Λυσία,

δίνοντας έμφαση στη δόμηση των επιχειρημάτων, στα λεκτικά σχήματα κοκ. Και εδώ το διαδίκτυο θα μπορούσε να σταθεί χρήσιμος αρωγός, αφού οι μαθητές θα μπορούσαν να αντλήσουν υλικό από αντίστοιχες διαδικτυακές πηγές.

Μια ακόμη δραστηριότητα θα ήταν οι μαθητές να συντάξουν ένα δικό τους κείμενο πάνω σε ένα προκαθορισμένο θέμα ανά ομάδες, όπου κάθε ομάδα θα υποστηρίζει τη δική της θέση τεκμηριωμένα με επιχειρήματα, την δομή ενός λόγου όπως την έχουν διδαχθεί και κατανοήσει μέσα από τη συγκεκριμένη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία. Στη συνέχεια θα μπορούσε να διεξαχθεί ένας ρητορικός αγώνας στην τάξη, για να αποφασιστεί ποια ομάδα παρουσίασε την άποψή της πειστικότερα και θα έπρεπε να αναδειχθεί νικήτρια.

Τέλος, στο πλαίσιο ρητορικών αγώνων που θα μπορούσαν να διεξαχθούν μεταξύ των Λυκείων της περιοχής τους, οι μαθητές θα μπορούσαν να αναλάβουν ρόλους και να αναπαραστήσουν τη δικαστική δοκιμασία. Μια ομάδα θα μπορούσε να είναι η υπεράσπιση, μια ομάδα οι κατήγοροι, μια ομάδα οι δικαστές και μια ομάδα το σύγχρονο κοινό που θα αποφαινόταν για την αθωότητα ή μη του κατηγορουμένου.

6. Κριτική-αξιολόγηση

Το σενάριο αυτό δεν έχει εφαρμοστεί στην τάξη. Ο διδάσκων θα μπορούσε να διαθέσει περισσότερο χρόνο για κάποιες δραστηριότητες, ανάλογα με τις ικανότητες των μαθητών του που ο ίδιος γνωρίζει καλύτερα. Επίσης, θα μπορούσε να χωρίσει τις ομάδες διαφορετικά και να αναθέσει σε καθεμία την ανάλυση ενός τμήματος του λόγου, έτσι ώστε στο τέλος, να επέλθει μια συνολική «αποδόμηση» του λόγου στην τελική παρουσίαση μπροστά στην τάξη. Αυτό, βέβαια, απαιτεί μια πρώτη επεξεργασία και την ανάλογη προετοιμασία εκ μέρους του διδάσκοντα και ίσως θα μπορούσε να δοθεί ως ανακεφαλαιωτική άσκηση, αν ο διδάσκων κρίνει ότι ο χρόνος επαρκεί για ένα ανάλογο εγχείρημα.

Ακόμη, θα μπορούσε σε συνεργασία με τον συνάδερφο της αγγλικής γλώσσας, να έχει στη διάθεση των μαθητών του τη μετάφραση του βίντεο (ή των βασικών εννοιών) για την ανάλυση του λόγου του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, σε περίπτωση που η αγγλική γλώσσα δυσκολέψει τους μαθητές.

Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει τόσο από τους ίδιους τους μαθητές (αυτοαξιολόγηση), όσο και από τον διδάσκοντα σε δύο άξονες: (α) στον άξονα του τι γνώριζαν, τι χρειάστηκε να μάθουν και στο τι έμαθαν οι μαθητές σε σχέση πάντοτε με την αρχική στοχοθεσία και (β) στον άξονα της διαδικασίας που ακολούθησαν και του προϊόντος που δημιούργησαν τελικά. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές γνωρίζουν πώς να μαθαίνουν αλλά και παράλληλα μπορούν ανά πάσα στιγμή να ανατρέξουν και να αξιολογήσουν την πορεία τους προς τη γνώση (μεταγνωστικές δεξιότητες), αλλά και να αναστοχαστούν για το τελικό προϊόν της γνωστικής διαδικασίας. Ασκήσεις με το λογισμικό Hot Potatoes, όπως αυτές που προτείνονται εδώ, θα μπορούσαν επίσης να λειτουργήσουν ως μια μορφή αξιολόγησης.

Βιβλιογραφία

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Γ. 1984. Για μια σύγχρονη προσέγγιση του αρχαίου ρητορικού λόγου στη Μέση Εκπαίδευση, *Σεμινάριο ΠΕΦ*, τ. 4, 119-133.

ΑΛΕΞΙΟΥ, ΕΥ. Λυσίας, *Εν Βουλή Μαντιθέω δοκιμαζομένω Απολογία* (16): Η Ηθοποιία ενός Αθηναίου με ολιγαρχικές συνήθειες. Διαθέσιμο στο http://media.ems.gr/ekdoseis/ellinika/Ellinika_51_1/ekd_peel_51_1_Alexiou.pdf (24/09/2012)

ΚΑΚΡΙΔΗΣ Φ. 1989. Αρχαία Ελληνική Ρητορεία και Ρητορική στη Μέση Εκπαίδευση», *Σεμινάριο*, ΠΕΦ, τ. 12, 103-110.

ΧΟΥΡΔΑΚΗΣ Α. 1990. Παιδεία, Ρητορική και Δίκαιο στην κλασική Αθήνα, *Νέα Παιδεία*, τ. 55, 23-43.

Δικτυογραφία

Λογισμικό νοητικής χαρτογράφησης Invitation, www.invitation.com

Λογισμικό Hot Potatoes <http://hotpot.uvic.ca/>

Πύλη για την ελληνική γλώσσα, Σώματα κειμένων, Ανθολόγιο κειμένων αττικής πεζογραφίας, [http://www.greek-](http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=347)

[language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=347](http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=347)
&m=1

<http://www.youtube.com/watch?v=XvzCshtn0PI>

<http://vimeo.com/18792376>

<http://www.e-zine.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=192>

<http://lyc30th.tripod.com/ratsismos/martinlutherking.htm>

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=143497>

Ίδρυμα Κωνσταντίνου Καραμανλή, <http://www.idkaramanlis.gr/analysis/26>

<http://istar.phoenixrising.org.gr/?p=420>

http://tassos-filologos.blogspot.gr/2011/01/blog-post_6361.html

<http://katatheseis.blogspot.gr/search/label/%CE%A0%CE%B5%CE%B9%CE%B8%CF%8E>,

1^ο Πρότυπο Πειραματικό Γενικό Λύκειο "Γεννάδειο" - Λάμπρος Πόλκας

<https://sites.google.com/site/1peirlykgennadeio/archaia-ellenika-b-th-lykeiou/yliko-paradoses-mathematon-b-th/chartes-tou-yper-mantitheou-logou-tou-lysia>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Φύλλα εργασίας

Φύλλο εργασίας 1

Στόχος είναι η κατανόηση της δομής του δικανικού λόγου που θα σας βοηθήσει στην χαρτογράφηση των βασικών χαρακτηριστικών του προ-οιμίου του Υπέρ Μαντιθέου λόγου στην επόμενη φάση.

1. Διαβάστε τα σχόλια του σχολικού εγχειριδίου για τη δομή ενός ρητορικού λόγου (σελ. 80) και κρατήστε σημειώσεις σε ένα αρχείο κειμένου.

2. Στη συνέχεια, δημιουργήστε, με το λογισμικό Inspiration, την χαρτογράφηση της δομής του ρητορικού λόγου. Αποθηκεύστε το αρχείο που δημιουργήσατε.

3. Μετά τη δημιουργία του χάρτη των εννοιών, παρουσιάστε τις απόψεις σας για τη λειτουργικότητα του προοιμίου στη δομή του ρητορικού λόγου στο σύνολό του. Η εργασία αυτή θα σας βοηθήσει στην εκτενή χαρτογράφηση του προοιμίου, που είναι η βασική εργασία με την οποία θα ασχοληθείτε στην επόμενη φάση.

Φύλλο εργασίας 2

1^η δραστηριότητα (για όλες τις ομάδες)

Στόχος είναι η χαρτογράφηση της δομής του προοιμίου και ο εντοπισμός των λεκτικών και υφολογικών σχημάτων που 'ντύνουν' τα επιχειρήματα του κατηγορουμένου.

1. Διαβάστε που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο και την ανάγνωση του άρθρου του Ευ. Αλεξίου, Λυσίας, *Εν Βουλή Μαντιθέω δοκιμαζομένω Απολογία* (16): Η *Ηθοποιία* ενός Αθηναίου με ολιγαρχικές συνήθειες (ιδιαίτερα τις σελίδες 25-30 που μπορείτε να βρείτε εδώ http://media.ems.gr/ekdoseis/ellinika/Ellinika_51_1/ekd_peel_51_1_Alexiou.pdf)

2. Κρατήστε σημειώσεις σε ένα αρχείο κειμένου που θα σας φανούν χρήσιμες για τη χαρτογράφηση των εννοιών του προοιμίου

3. Με τη βοήθεια του λογισμικού Inspiration δημιουργείτε την χαρτογράφηση των εννοιών που περικλείει το προοίμιο, εστιάζοντας:

α. στις βασικές δομές-αρετές που πρέπει να έχει το προοίμιο ενός ρητορικού λόγου

β. στα λεκτικά-ρητορικά σχήματα του προοιμίου

γ. στο τι κρύβεται 'πίσω από τις γραμμές', τι επιδιώκει δηλαδή κάθε φορά ο ομιλητής με τη συγκεκριμένη γλώσσα/ύφος που χρησιμοποιεί

δ. στη σκιαγράφηση του χαρακτήρα του Μαντίθεου και των αντιπάλων του,

όπως αυτοί διαγράφονται από το προοίμιο.

4. Θέματα-ερωτήσεις που θα σας βοηθήσουν στην επεξεργασία σας, είναι και τα ακόλουθα:

- «*Εἰ μὴ συνήδειν... τῆς κατηγορίας*»: Τι επιδιώκει να πετύχει ρητορικά ο Μαντίθεος με τη φράση αυτή;
- Ποια η νοηματική σχέση των δύο περιόδων της παραγράφου 1;
- «*Ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἑμαυτῶ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω... ἠγήσεσθαι*»: Τι θέλει ο Μαντίθεος να πετύχει ρητορικά εκφράζοντας αυτοπεποίθηση και ελπίδα ότι θα αντιστρέψει την εις βάρος του δυσμενή εντύπωση;
- «*Ἄξιῶ δὲ, ὃ βουλή, ἐὰν μὲν... πλέον εἶναι. Ἐὰν δε... χείρους εἶναι*»: Ποιο κριτήριο καλεί ο Μαντίθεος τους δικαστές να λάβουν υπόψη τους για να εγκρίνουν την εκλογή του σε βουλευτή; Τι αποδεικνύει η έμφασή του σ' αυτό για τις προτεραιότητες που έθετε η αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία; Τι προσπαθεί να πετύχει μ' αυτό του το κάλεσμα ο Μαντίθεος;
- Στόχος του προοιμίου ενός ρητορικού λόγου είναι η *εἴννοια*, η *πρόσεξις* και η *εὐμάθεια*. Πραγματώνεται ο στόχος αυτός στο συγκεκριμένο προοίμιο;
- Να εντοπίσετε και να αναλύσετε τα ρητορικά ήθη στο προοίμιο.
- Ποια εικόνα σχηματίζετε για τον Μαντίθεο απ' όσα αναφέρει στο προοίμιο για τον εαυτό του και από τον τρόπο με τον οποίο τα παρουσιάζει;

5. Αποθηκεύστε το αρχείο που δημιουργήσατε στον υπολογιστή του σχολείου σας.

Φύλλο εργασίας 3

για την α' ομάδα

1. Ανοίξτε το φυλλομετρητή και πληκτρολογήστε την υπερσύνδεση http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=347&m=1. Επιλέξτε το τμήμα της μετάφρασης του Σ. Ράπτη που αναφέρεται στο προοίμιο του λόγου (παράγραφοι 1-3).

2. Ανοίξτε τον κειμενογράφο και αντιγράψτε το αντίστοιχο χωρίο σε ένα αρχείο. Από την προηγούμενη φάση γνωρίζετε ότι τρεις είναι οι βασικές

αρετές ενός προοιμίου (πρόθεσις-εύνοια-πρόσεξις).

3. Με το λογισμικό Hot Potatoes καλείστε να δημιουργήσετε:

(α) μια άσκηση αντιστοίχισης, η οποία θα ζητά από τους συμμαθητές σας να βάλουν τα τμήματα του προοιμίου στη σωστή σειρά, για να επιτυγχάνεται έτσι η συνοχή και η συνεκτικότητα του κειμένου. Σε συνεργασία με τον διδάσκοντα ή ελεύθερα (μαζί με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας) φροντίζετε να μπερδέψετε τη σειρά των παραγράφων, για να προκαλέσετε τους συμμαθητές σας, ύστερα από προσεκτική ανάγνωση, να τοποθετήσουν τα τμήματα στα οποία εσείς έχετε χωρίσει το κείμενο στη σωστή σειρά. Έτσι, θα είναι σε θέση να παρατηρήσουν από κοντά την ικανότητα του ρήτορα στην οργάνωση του λόγου, την πειστικότητα των επιχειρημάτων, τα γλωσσικά και εξω-γλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιεί για την επίτευξη του στόχου του.

(β) μια άσκηση συμπλήρωσης των κενών, από ένα κείμενο που σας έχει δώσει ο καθηγητής σας. Από το κείμενο λείπουν ορισμένες λέξεις/φράσεις. Μετά τη δημιουργία της άσκησης, μπορείτε να δοκιμάσετε να συμπληρώσετε τα κενά ανάλογα με το τι πιστεύετε ότι θα έλεγε ο Μαντίθεος στην υπερασπιστική του γραμμή κατά περίπτωση.

Το κάθε μέλος της ομάδας μπορεί να εργαστεί ατομικά (καταγράφοντας σε ένα αρχείο κειμένου τις απαντήσεις του) και στη συνέχεια η ομάδα να συγκεντρώσει τις διαφορετικές απαντήσεις και να δημιουργήσει μια άσκηση πολλαπλών επιλογών (με το ίδιο λογισμικό) που θα εμπεριέχει τις επιλογές των μελών της ομάδας.

5. Αποθηκεύστε τις ασκήσεις που δημιουργήσατε σε ένα αρχείο, για να τις παρουσιάσετε στην επόμενη φάση ενώπιον της τάξης.

για την Β' ομάδα

Στόχος είναι η χαρτογράφηση της δομής ενός εμβληματικού λόγου που εκφωνήθηκε από έναν από τους μεγαλύτερους πολιτικούς της σύγχρονης ιστορίας, τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και η σύγκριση της δομής του με το ρητορικό λόγο του Λυσία.

1. Ανοίξτε τον φυλλομετρητή και πληκτρολογήστε την υπερσύνδεση.
<http://www.youtube.com/watch?v=XvzCshtn0PI>. Το αρχείο ήχου και

εικόνας που ανοίγει μπροστά σας περιέχει το πρώτο μέρος του λόγου που εκφώνησε ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ για το ρατσισμό στις 28 Αυγούστου 1963.

2. Ακούστε προσεκτικά το λόγο (περισσότερες από μια φορές αν χρειαστεί) και με ανοιχτό ένα αρχείο κειμένου και την χαρτογράφηση του λόγου του Λυσία, *Υπέρ Μαντιθέου* κρατήστε σημειώσεις σχετικά με τη δομή του λόγου και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο ομιλητής για να εκπληρώσει τον σκοπό του, να συγκινήσει το ακροατήριο και να κερδίσει την εύνοιά του. Στην ανάλυσή σας θα σας βοηθήσει η υπερσύνδεση <http://vimeo.com/18792376>, όπου η Nancy Duarte αναλύει με ευσύνοπτο αλλά εντυπωσιακό τρόπο τα βασικά δομικά σημεία της ομιλίας.

3. Δώστε ιδιαίτερη προσοχή στους συμβολισμούς που χρησιμοποιεί, τα ρητορικά-λεκτικά σχήματα, τον τόνο της φωνής, και άλλα εξω-γλωσσικά σημεία που ίσως παρατηρήσετε. Για να βοηθηθείτε στην προσπάθειά σας μπορείτε να βρείτε το κείμενο του λόγου που εκφωνήθηκε στην υπερσύνδεση

<http://www.e-zine.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=192>

4. Ακόμη, τα παρακάτω θέματα ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν στην επεξεργασία του λόγου:

- Ποιες φράσεις τονίζει/επαναλαμβάνει ο ομιλητής στην αρχή των προτάσεών του; Γιατί το κάνει αυτό;
- Ποιες έννοιες (λέξεις) κλειδιά επανέρχονται συχνά στην ομιλία αυτή; Τι πετυχαίνει με αυτό ο ρήτορας;
- Το κοινό του λόγου είναι έγχρωμοι και λευκοί Αμερικανοί πολίτες. Ποια μέσα μεταχειρίζεται ο ομιλητής για να συγκινήσει και τις δύο αυτές ομάδες;
- Ποιες αναφορές προσδίδουν στο λόγο του αξιοπιστία; (αναφορές στη Βίβλο, στην Διακήρυξη της Αμερικανικής Ανεξαρτησίας, αναφορά στο λόγο του Λίνκολν)
- Ο ρήτορας κάνει συγκεκριμένες αναφορές σε πολιτείες των ΗΠΑ (Μισισσιπής, Αλαμπάμα, Τζώρτζια). Γιατί συμβαίνει αυτό; Σε τι εξυπηρετεί;
- Στο λόγο είναι συχνές οι αναφορές στο χρόνο (*πέντε χρόνια πριν, εκατό χρόνια πριν*) με έμφαση στη φράση *τώρα όμως είναι η στιγμή*. Τι πετυχαίνει με αυτές τις αναφορές ο ομιλητής;
- Να εντοπίσετε τα ρητορικά σχήματα του λόγου (μεταφορές,

επαναλήψεις κοκ) και να αξιολογήσετε τη λειτουργικότητά τους.

5. Τις επισημάνσεις σας μπορείτε να τις ενσωματώσετε σε μια παρουσίαση, η προβολή της οποίας θα γίνει στην τάξη στην επόμενη φάση, την οποία μπορείτε να συνδυάσετε και με ένα μικρό απόσπασμα από το ηχητικό ντοκουμέντο που έχετε στη διάθεσή σας.

γ. για την γ' ομάδα

Στόχος είναι η χαρτογράφηση της δομής ενός σημαντικού πολιτικού λόγου που εκφωνήθηκε από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στο Ζάππειο Μέγαρο (28-5-1979) με αφορμή την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), πρόδρομο της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1. Ανοίξτε το φυλλομετρητή και πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.digitalschool.minedu.gr και επιλέξτε από τον πίνακα των εγχειριδίων για το λύκειο το βιβλίο της Έκφρασης-Έκθεσης για την Γ' Λυκείου.

2. Στη σελίδα 64 του συγκεκριμένου αρχείου (το κεφάλαιο για την πειθώ από το σχολικό εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου Έκφραση-Έκθεση) θα βρείτε το λόγο του Κωνσταντίνου Καραμανλή που εκφωνήθηκε ενώπιον ευρωπαίων εταίρων στο Ζάππειο Μέγαρο. Ένα μικρό ηχητικό απόσπασμα του λόγου μπορείτε να ακούσετε εδώ <http://www.idkaramanlis.gr/analysis/26> και ένα ενδιαφέρον ηχητικό ντοκουμέντο μεταξύ Ανδρέα Παπανδρέου και Κωνσταντίνου Καραμανλή για την επιλογή της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ εδώ <http://www.idkaramanlis.gr/analysis/26>

3. Με βάση την χαρτογράφηση των εννοιών για το προοίμιο του λόγου του Λυσία προσπαθήστε να εντοπίσετε ανάλογα δομικά στοιχεία και στο συγκεκριμένο πολιτικό λόγο.

4. Μπορείτε να κάνετε μια ανάγνωση του λόγου στο σύνολό του, αλλά θα εστιάσετε την προσοχή σας ιδιαίτερα στις παραγράφους 1-13 που αποτελούν, τρόπον τινά, το προοίμιο του λόγου.

4. Η ιδιαιτερότητα του λόγου είναι ότι απευθύνεται στον πρόεδρο της Επιτροπής της ΕΟΚ, σε αρχηγούς και υπουργούς εξωτερικών ξένων κρατών-μελών της ΕΟΚ, σε έλληνες αξιωματούχους και, εν τέλει, στον ελληνικό λαό. Το κοινό του είναι, δηλαδή, αρκετά διευρυμένο, κάτι που απαιτεί ιδιαίτερη διπλωματία στο χειρισμό των επιχειρημάτων του ομιλητή. Θέματα-ερωτήσεις που θα μπορούσαν να σας βοηθήσουν στην εργασία σας:

- Ο ομιλητής υποστηρίζει ότι η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ μπορεί να συμβάλει στην ιδέα της ενωμένης Ευρώπης. Να επισημάνετε τα επιχειρήματα με τα οποία τεκμηριώνει την άποψή του (ιδιαίτερα στις παραγράφους 7 και 13).
- «Επιβεβαιώθηκε για άλλη μια φορά ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είναι ούτε επιθυμεί να γίνει κλειστή λέσχη και μάλιστα λέσχη πλουσίων». Ποιο μήνυμα επιδιώκει να περάσει, κατά τη γνώμη σας, με διπλωματικό τρόπο ο ομιλητής στους εκπροσώπους των εννέα κρατών μελών της ΕΟΚ που παρευρέθησαν στην υπογραφή της συνθήκης;
- Συχνά προβάλλεται σε ομιλίες ο ελληνικός πολιτισμός ως η βάση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Ο συγκεκριμένος ομιλητής, ωστόσο, παρουσιάζει στην παράγραφο 7 τον ευρωπαϊκό πολιτισμό ως σύνθεση του ελληνικού, του ρωμαϊκού και του χριστιανικού πνεύματος. Τι επιδιώκει με αυτόν τον τρόπο;
- Με ποια επιχειρήματα ο ομιλητής προσπαθεί να πείσει τον ελληνικό λαό ότι η ένταξη στην ΕΟΚ δεν σημαίνει αλλοίωση του ελληνικού στοιχείου;
- Με ποια λεκτικά σχήματα επισημαίνει ο ομιλητής τη σπουδαιότητα την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ;
- Τι σας κάνει προσωπικά εντύπωση από αυτό τον λόγο και γιατί; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

2. Κείμενα για τη δημιουργία δραστηριοτήτων με το Hot Potatoes

1. Συμπλήρωση κενών (ενδεικτικά)

Κύριοι βουλευτές, αν δε γνώριζα καλά ότι οι κατηγοροί θέλουν να με βλάψουν με κάθε τρόπο, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αυτή την κατηγορία. Γιατί νομίζω ότι, για όσους έχουν συκοφαντηθεί άδικα, αυτοί είναι αίτιοι πολύ μεγάλων αγαθών, που θα τους ανάγκαζαν να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους. Γιατί, εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε έχω την ελπίδα, και αν κάποιος τυχαίνει να συμπεριφέρεται άσχημα και εχθρικά σε μένα, όταν με ακούσει να μιλάω για όσα έχω κάνει, ότι θα αλλάξει γνώμη και θα με θεωρήσει πολύ καλύτερο στο μέλλον. Έχω λοιπόν την αξίωση, κύριοι βουλευτές, να μην ωφεληθώ σε τίποτα περισσότερο, αν σας αποδείξω μόνο αυτό, ότι δηλαδή **διάκειμαι ευνοϊκά** προς το τωρινό (δημοκρατικό) πολίτευμα και ότι έχω αναγκαστεί να συμμετέχω στους ίδιους κινδύνους με σας. Αν, όμως, φαίνομαι να έχω ζήσει και σχετικά με τα υπόλοιπα με μέτρο και πολύ διαφορετικά από τη φήμη (που επικρατεί) και αντίθετα από τις διαδόσεις των αντιπάλων (μου), σας παρακαλώ εμένα να εγκρίνετε για βουλευτή, ενώ αυτούς να τους θεωρείτε ότι είναι φαύλοι. Αρχικά, λοιπόν, θα αποδείξω ότι δεν ανήκα στην τάξη των υπτέων ούτε ζούσα στην πατρίδα κατά την περίοδο των τριάντα τυράννων ούτε συμμετείχα ενεργά στο πολίτευμα (που ίσχυε) τότε.

Αναδιάρθρωση παραγράφων (οι μαθητές καλούνται να αλλάξουν τη σειρά των παραγράφων και ζητήσουν από τους συμμαθητές τους να επιλέξουν τη σωστή, κατά τη γνώμη τους, σειρά και να αιτιολογήσουν την άποψή τους).

1. Κύριοι βουλευτές, αν δε γνώριζα καλά ότι οι κατηγοροί θέλουν να με βλάψουν με κάθε τρόπο, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αυτή την κατηγορία. Γιατί νομίζω ότι, για όσους έχουν συκοφαντηθεί άδικα, αυτοί είναι αίτιοι πολύ μεγάλων αγαθών, που θα τους ανάγκαζαν να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους.

2. Γιατί, εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε έχω την ελπίδα, και αν κάποιος τυχαίνει να συμπεριφέρεται άσχημα και εχθρικά σε μένα, όταν με ακούσει να μιλάω για όσα έχω κάνει, ότι θα αλλάξει γνώμη και θα με θεωρήσει πολύ καλύτερο στο μέλλον.

3. Έχω λοιπόν την αξίωση, κύριοι βουλευτές, να μην ωφεληθώ σε τίποτα περισσότερο, αν σας αποδείξω μόνο αυτό, ότι δηλαδή **διάκειμαι ευνοϊκά** προς το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

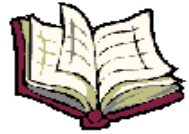

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τωρινό (δημοκρατικό) πολίτευμα και ότι έχω αναγκαστεί να συμμετέχω στους ίδιους κινδύνους με σας.

4. Αν, όμως, φαίνομαι να έχω ζήσει και σχετικά με τα υπόλοιπα με μέτρο και πολύ διαφορετικά από τη φήμη (που επικρατεί) και αντίθετα από τις διαδόσεις των αντιπάλων (μου), σας παρακαλώ εμένα να εγκρίνετε για βουλευτή, ενώ αυτούς να τους θεωρείτε ότι είναι φαύλοι.

5. Αρχικά, λοιπόν, θα αποδείξω ότι δεν ανήκα στην τάξη των υπέων ούτε ζούσα στην πατρίδα κατά την περίοδο των τριάντα τυράννων ούτε συμμετείχα ενεργά στο πολίτευμα (που ίσχυε) τότε.

Β2 Θεωρητικής
 1ο Πειραματικό
 Λύκειο Αθηνών
 (Γεννάδειο)
 Λ. Πόλλας

